

GLEBOKOŚĆ (246) *sb f*

Oba o jasne.

sg N głębokość (39). ◇ *G* głębokości (34). ◇ *A* głębokość (49). ◇ *I* głębokością (5). ◇ *L* głębokości (28). ◇ *V* głębokości (2). ◇ *pl N* głębokości (13). ◇ *G* głębokości (10). ◇ *D* głębokościom (4). ◇ *A* głębokości (18). ◇ *I* głębokościami (2). ◇ *L* głębokościami (14); -ach (9), -ach *LubPs* (2), -(a)ch (3). ◇ *sg a. pl G* głębokości (24). ◇ *sg G a. pl A* głębokości (1). ◇ *sg L a. pl A* głębokości (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Toń, głąb wodna, głębokie miejsce w wodzie; powierzchnia lub często głębokie dno wód; gorges Mącz, Calep, Cn; pelagus Mącz, Calep; altum Mącz, Cn; aestuarium Mącz; altitudo, profunditas, profundum Cn [często pl w funkcji sg] (110) : WróbŻółt 106/24; HistAl H2v; Porułyło fye morze w fwoyey głębokości LubPs V3; Wywyodł ye yáko przez pułcżą przez ty głębokości/ Okázuyac tu nád nimi znák fwoyey możności LubPs Y2v, M3y, Sv, X6, Y5, dd4; Czi widzieli [...] dziwy iego w głębokości [in profundo]. Rzekł/ y ftanáł wiátr burzliwy Leop Ps 106/24; BibRadz 4.Esdr 3/18; Aestuaria, Loca dicuntur, per quae mare vicissim tum accedit, tum recedit, Głębokości álbo doły morskie. Mącz 5b; Submergo, Topię/ Pograżam ná głębokość. Mącz 218d, 7b, 150b, 286c; y toć nád przyrodzenie ielt/ áby żelázo z głębokości wypłynęło. BiałKat 283v; RejZwierc 38; BudBib Ex 15/5, Ps 105/9; KochPs 165; GrabowSet Bv; tę głębokość z łowieniem Czeczug y ftárym Mytem/ my Miśtrz y Zakon będziemy mieć y dżierzyć SarnStat 1089, 1089.*

głębość czego (14): RejPs 47v; Na they tho walce pobito Perfow trzy kroć fto tyfiac kromia tych ktore głębokość rzeki zádawiłá. HistAl F4v; Leop Zach 10/11; BudBib Zach 10/11; Iam íam fwiádom trzy kroć wielkiey głębokości Niemnu v Rágnety/ y v Tylze. StryjKron 652 marg. Cf Wyrażenia.

W porównaniu (1): Iż iák ołow w głębokości wpadł on lud ízalony LubPs gg3.

W charakterystycznych połączeniach: głębokość rzek (3); do głębokości pobrać, pogrążyć, pograżony, wejść; na głębokość pogrążyć, puszczone, puścić się (2), zatopiony; po głębokości iść; przez głębokości wywieść; w głębokość iść, pograżon(y) (3), potopić, puszczone, puścić się, wpadać, wpaść, wrzucić (2), zanorzyć (się) (2); w głębokości chodzić, leżeć, pływać, zanorzyć się, (za)topic (zatopiony) (5); z głębokości wyjść, wynurzyć, wypłynąć.

Wyrażenia: »głębość morska, morza« = altum maris Mącz; pelagus Calep; cor maris Cn [szyk 42 : 6] (45 : 3); FalZioł IV 30b; tys ieltł ktory miefzálz głębokość morzką y ízummy wełnow iego. WróbŻółt 64/8; RejPs 42, 53v, 95, 138v, 142, 201v, 215; á náthychmiałt rákowie wielcy wychodząc z głębokości morskiey wízytki s fobą zátopili. HistAl M4v; á ták fie pułcił w głębokość morską Będąc tám widział rozmaíte ryby y roznych farb HistAl M5v, M5, M5v [3 r.]; MurzNT Matth 18/6; Niech go chwali nyebo zyemiá morskie głębokości LubPs Qv, P3v, ff3v marg, gg2v [2 r.], gg3v; KrowObr B4; Azażeś wízedł do głębokości Morzá [profunda maris]/ á po nanifíłym dnie przepási przechodziłs fie? Leop Iob 38/16, Ps 64/8, Matth 18/6; BibRadz Matth 18/6; BielKron 92, 127; Mącz 35c; RejAp 14; RejPos 39v, 46, 81, 262, 329; Rołthronpy márníarz gdy fie ma puścić ná głębokości morfkie tedy opátruie żagle fwoie RejZwierc 131v, 200; RejPosWstaw [412]v; KochPs 51, 199; ReszHoz 141; KochPam 83; KochPieś 32; Calep 769a; LatHar 258; WujNT Matth 18/6, 2.Cor 11/25.

»głębokość wod, wodna, w wodach« = *abyssus Mqcz; gurges Calep* [szyk 8:1] (6:2:1): *MiechGlab* 27; Głębokość wodna tha iako odzieniem przyodziła ią *WróbŻolt* 103/6; *RejPs* 24v; *LubPs* X5v; *RejWiz* 82v; Ale ziemią była nieużyteczna y pufta/ y ciemności były nąd głębokościami wod [*super faciem abyssi*] *Leop Gen.1* /2; *BibRadz Ps* 18/16; *Mqcz* 1d; *Calep* 466b.

Szereg: »przepaść a głębokość« (1): Zgromadził ná iednę kupę wślytki wody morłkie y zamknął iáko wkárbie przepálcí á głębokości iego. *RejPs* 47v.

W przen (2) : Iż idźcie w imię moię ná głębokości/ á rozrzucaycie ty liatki swoie. *RejPos* 176v, 176.

Przen: *Nieszczęście, niebezpieczeństwo, zguba; grzech, upadek* (21) : *TarDuch* A6v; *RejPs* 101; Wybaw mię z nienawidzących/ á s tych głębokości/ Aby myę nye zánurzyły tych wod nawáłności *LubPs* Q; *BibRadz Ion* 2/4; Niech mię nie zabierze nort wodny/ niech mię też nie poźrzę [!] głębokość [*profundum*] *BudBib Ps* 68/16, I 306c *marg*, *Ps* 87/6[7]; Płáč mnie nie záłtał martwym/ w głębokości. *GrabowSet* S4v.

głębokość czego (5): raczyłeś fię w głębokość mąk twoich zánurzyć *LatHar* 297. *Cf Wyrażenia*.

W charakterystycznych połączeniach: do głębokości położyć, wejść, wrzucić; z głębokości wybawić, wydrzeć, wyprowadzić; na głębokość przyjść; w głębokość kłaść, przyjść, wrzucić (3), zanurzyć; w głębokościach pływać.

Wyrażenia: »głębokość morska, morza« = *profundum maris Vulg* [szyk 7 : 1] (7 : 1): *TarDuch* A6; *WróbŻolt* 67/23; *BibRadz Ps* 68/23; A thá łódka w náwiętfzych nawáłnościach á w náwiętfzych głębokościach tego morzá burzliwego światá nędznego muśi pływać/ á być nápełnioná tych rybek wdzyęcznych iego/ wiernych á przebranych iego. *RejPos* 176v; *BudBib Mich* 7/19; *KmitaPsal* A5; *WysKaz* 25; *SkarKaz* 707b.

»głębokość wod, wodna« = *limus profundum, profundum aquarum PolAnt* (3 : 1): *TarDuch* A6v; *BibRadz Ps* 68/3; *ZBaw*/ mię Boże/ bo weśły wody aż do dułze. [...] wśedlem do głębokości wod/ á nort zábrał mię. *BudBib Ps* 68/2[3], *Ps* 68/14[15].

2. *Miejsce położone nisko lub daleko od jakiejś powierzchni lub brzegu czegoś; środek, wnętrze; altitudo, altum, fastigium, profunditas, profundum Cn* (64) :

głębokość czego (1): [na sądzie ostatecznym] Głębokość zyemie otworzy/ Piekło przez przepáść wynorzy. *BielKron* 135v.

Szereg: »wnętrznosc albo głębokość« (1): także będzie Syn człowieczy w fercu ziemie trzy dni y trzy nocy. (*marg*) To ieft, we wnętrznosci, ábo w głębokości. Hebraim. (–) *WujNT Matth* 12/40.

W przen (4) : głąbokofzcz yeft czymna dla łzwytłofczy *PatKaz* I 8.

głębokość czego (3): Nie racz odwracać oblicza twego odemnie/ boć będę rowien tim ktorzy z łtępuią w głębokość Oblicza, to ieft fynd twego *WróbŻolt* 142/7; nyelza nam też iedno zgłębokoſcy ferca náłlego dobywac głofow swoich a wołac o milofierdzie *RejPs* 197v; *RejPos* 205.

W charakterystycznych połączeniach: w głębokość zstępować; z głębokości dobywać (2).

Przen: *Nieszczęście, zguba, niebezpieczeństwo; grzechy upadek* (16) : A wywyodłfy myę s tey ziemłkiey głębokości/ Rozmnożyłeś ná wśłem moye wyelmożności *LubPs* Q3v, ddv *marg*; *LatHar* 169 *marg*.

głębokość czego (9): *PatKaz I* 8; *WróbŻołt* 70/20; *MurzHist* L2; A wyrwał mię z głębokości frogiego kłopotá *LubPs* Lv, dd [2 r.]; *ArtKanc* L11; *GrabowSet* I2v; *LatHar* 615.

W charakterystycznych połączeniach: z głębokości wyrwać (2), *wywieść* (2); *w głębokość wpadać*; *w głębokości leżeć*.

Zwrot: bibl. [*Ps* 129/1] »z głębokości wołać« (7): *TarDuch* D8v; *LubPs* dd; Z Głębokości wołałem [*de profundis clamavi*] kthobie Pánie: Pánie wyfluchay głófu mego. *Leop Ps* 129/1; *ArtKanc* L11; Z głębokości (fráfunkow) wołam do ciebie Pánie *LatHar* 615, 169, 747.

a. *Przepąść, dół, otchłań; baratrum, profundum, vorago Mącz* (40) : á wnet zálie złożywłfy gniew fwoy iáko ziąkiey głębokości fnádnie wyzwoliłz z nieľubofci fwoiey. *RejPs* 104, 152, 201v; bo kto ná wyľokofci wľępuie nie máiac mocy w nogach fwoich/ bez wátpienia vpada ná głębokoć. *HistAl* D8; *Leop Iudic* 5/15; *Vorago* [...], *Przepąść/ przezgruncie/ bezdenność/ bezmierna głębokość. Mącz* 507d; *BudBib I* 341c marg [2 r.]; Pan to ieľt wielki/ król niezwyćiężony/ [...] W iego ľá ręku ziemľkie głębokości/ Y niedoľtěpné górné wyľokofci. *KochPs* 143; *CzechEp* 87.

W charakterystycznych połączeniach: z głębokości wyzwolić; na głębokość upadać; w głębokość wlepić; w głębości leżeć.

W przen (3) : *Demersa in profundo veritas*, Prawdá ná głębokości pogrążona/ ząkopána. *Mącz* 218c; *GrabowSet* C4.

głębokość czego (1): Taki człowiek grzeľzny porodziwłzy zľoľć Głębokoľć przepásci odtworzył y wykopał ią *WróbŻołt* 7/16.

Przen: Nieszczeńcie, zguba; grzechy upadek (4) : ábowiem w prętkiey chwili tho przychodzi/ iź ludzie áż do obľokow podwyľfza fortuná/ á zás wyľokie áż do ciemnoľci pogrąża w głębokoć. *HistAl* F5, G2.

głębokość czego (2): *WróbŻołt* 67/23; ále przedľię Potym z głębokości przepásci wywiodľes mię. *LatHar* 562.

W charakterystycznych połączeniach: z głębokości wywieść; potľumić na głębokość; pogrążać w głębokość.

α. *Pieľko; otchłań* (21) : á z ľthępuią áż na głębokoľci/ To ieľt áż do pieľka przez rozpacz *WróbŻołt* 106/26; proľimy [...] dokąd ieľteľmy ná tym ľwiećie/ ábyľmy niebyľi pogrążeni zá grzechy náľze w głębokości *KrowObr* 173, 69v, 167.

W charakterystycznych połączeniach: do głębokości dać, upaść, wywieść; z głębokości wybawić, wychodzić, zaprowadzić; na głębokość strącony, zstępować; w głębokość pość, strącić (2), *strącon*; *w głębokości pogrążony* (2), *pogrzebion(y)* (2).

Wyrażenie: »głębokość pieľielna« [szyk 13 : 1] (14): natychmyáľth pan bog ľthrączyľ gy znyeba wgląbokofzcz pyekyelną y ľtal ľyą z anyola ľzatkan *PatKaz II* 25, 23v, 29v; *TarDuch* D4; *WróbŻołt* tt3; *RejPs* 130v, 160v; *LubPs* gg4v; *RejPos* 81, 121, 175v, 288v; daľ ie ná męki do głębokości Pieľielney/ áby thám áż do Sądu záchowáni byľi. *KuczbKat* 20; *SkarJedn* 38.

Wyrażenia peryfrastyczne: »ciemna głębokość« (1): Záprowódziľ ľwe ľupy z ciemney głębokości. *LatHar* 523.

»studnia ginącej głębokości« (1): á nieraczyłeś mię policzyć zonemi ktorzy máią być wpuśczeni wftudnią ginączy głębokości. *RejPs* 42v.

Szereg: »przezednie abo głębokość« (1): ktorzy téż prośiligo aby im puść w przepaść (*marg*) wprzezednie abo w głębo- [!] (-) nierofkazał *MurzNT Luc* 8/31.

β. *W pojęciu biblijnym: bezład, nie uporządkowany jeszcze świat* (2) : *PatKaz I* 8; a zdawnołzchy wyecznołzchy przed tym nyłz zyemya łthworzona to yełth przed włytkym łtworzenym nyebyły yełcze głąbokofzchy to yełt any nyebo any zyemya any anyely a ya marya yułz bylam począta w myłzly łthworzyczyla *PatKaz III* 88.

b. *Cecha polegająca na znacznym oddaleniu dna od powierzchni* (2) : Włoczyli myę w yezyoro frogyey głębości *LubPs* T3v.

głębokość czego (1): A gdyż przyłzedł do niektorey rzeki: á dla głębokości oney rzeki nie śmiał przeność oboygá dzieć: ále położywłzy iedno ná brzegu/ niołł drugie przez wodę. *HistRzym* 129.

3. *Odległość, przestrzeń do dołu lub do środka od powierzchni, brzegu czegoś; Wymiar, zasięg czegoś; altitudo Mącz, Calep, Cn; altum Mącz, Calep; profunditas, profundum Cn* (27) : *PatKaz III* 117; Contor, Mácám zerdką głębokości/ też Wątpię/ Myłę/ Pytam łie. *Mącz* 64a, 407a; O mierzaniu Głębokości. *GrzepGeom* P4v, Q3v; *Calep* 134b.

głębokość czego (3): Contus, Kiy/ Tłuk álbo Spis rybitłki którym mierzą głębokość wody. *Mącz* 64a; *Speillum* – Inłtrument do dołwiatczenia głębokosczi ran. *Calep* 997a, 996b.

W charakterystycznych połączeniach: głębokości doświadczenie, miara, mierzanie (2); *głębokość mieć, mierzyć; głębokości doświadczać, macać*.

Z bliższym określeniem miary (1): ábowiem to iełt Sadržawká nalepłza/ ku przechowaniu Ryb/ która ma Głębokości Trzy łokcie. *Strum* N4.

W połączeniach szeregowych (8): *Mącz* 7b; ále przyłtapię do tego/ iáko Wyłokość/ albo Dálekość/ álbo Głębokość iáka ma być zmierzóná. *GrzepGeom* N3, N2v; *ReszPrz* 25; *Calep* 57a; Przed twoim światłem/ Pánie/ Nic táynego nie będzie/ łzerz/ dłuż/ głębokość włzędzie/ Y zácmióne odchlánie/ Wzrok twoy przechodzi *GrabowSet* Sv; *WujNT Rom* 8/39, *Eph* 3/18.

W przen (6) : (*marg*) Wykład Krzyża S. (-) ma téż głębokość/ to iełt/ łkrytą łáłkę Bożą *OrzQuin* M4.

W połączeniach szeregowych (5): *OrzQuin* M4; *RejPosWiecz*² 92v; żebyście mogli doścignąć/ ze włytkimi łwiątymi/ ktora iełt łzyrokość/ y dłużość/ y głębokość/ y wyłokość: y poznać zacną onę miłość/ znáioomości chriłtułowey *NiemObr* 87, 10, 144.

a. *Cecha polegająca na znacznym oddaleniu od środka czegoś; warstwa znacznej grubości* (3) : Ná ty czczé ładzele/obácz tákié lékárłtwo/ iełli głębokość baczyłz/ mułłz tám knoth wpráwiác *SienLek* 126v.

głębokość czego (2): O Pánie lezu Chryłte [...] prołzę cię przez głębokość ran twych *LatHar* 298; Drugie záłię [ziarna] páłły ná mieyłcá opoczyłte [...] y wnet wełzły/ iż nie miáły głębokości łiemie [*altitudinem terrae*]. *WujNT Matth* 13/5.

4. *Wielkość, intensywność, nasilenie czegoś* (8) : O głębokości. *WujNT* 564.

głębokość czego (7): *ták mowi: O głębokości bogactwá/ y mądrości/ y znáimomości Boga. CzechRozm 5; SkarŻyw 79; Gdyż łtraźliwa rzecz iest/ gmerać *ták* bępiecznie w głębokość máiełtatu Bożego CzechEp 178; GrabowSet F; LatHar 50, 151; WujNT Rom 11/33.*

W charakterystycznych połączeniach: głębokość bogactwa (2), *ciężkości, majestatu, miłosierdzia* (2), *skarbow, smutku; zawrzeć głębokość; wpuścić się w głębokość; zakryć w głębokości.*

5. Przenikliwość, mądrość, sięganie do sedna, do istoty rzeczy; niedościgłość, niepojętość (33) : *MurzHist O4 [2 r.]; LubPs L4; BielKron 81; Sądy Boże głębokość wielka. HistRzym 88v; SkarŻyw 47; NiemObr 71; Abowiem Duch wżytko wypátruie/ y głębokości Boże [profunda Dei]. WujNT 1.Cor 2/10; SkarKaz 81a [2 r.].*

głębokość czego (19): *IEzus miły odpowiedzenia mu niedál/ a to prze czworaką rzecz. Nápirwéy dlá głębokości pytania/ bo pytał Pilát tego/ czego by niemogl rozumem olięgnątz OpecŻyw 130v; GlabGad A3; LubPs L4; RejPos 38v, 320v; A coż tobie po głębokościach piłmá? á coż łie tobie trzebá dířputowác o tháiemnicach Páńłkich RejZwierc 196; SkarŻyw 86, 117 [2 r.]; *Ták wielka iest głębokość Chrześcijańłkiego piłmá/ co dzień bych łię miał czego w nim vczyć SkarKaz 81a, 81a, 279b, 637b; GosłCast 4. Cf Wyrażenie.**

W charakterystycznych połączeniach: głębokość filozofijey, mądrości, myśli, nauki, pisma (5), *pytania, rady, rozumienia, słow.*

Zwrot: »w głębokości brodzić« (1): *Iednego czálu biała głowá/ gdy w głębokości piłmá brodził/ [...] przyganić mu śmiálá/ łłz z iego kazánia trudnego pożytku nie odniołłá. SkarŻyw 86.*

Wyrażenie: »głębokość tajemnicy« (5): *RejAp AA3, 17; RejPos 149, 320v; Gdyż wżyłcy oni łudzie łwięci/ Prorocy y Apółłowie włtawáli zámyłłiwłzy łie o *tákich* głębokołciach táiemnic iego. RejZwierc 195v.*

Iron (4): *A wam mowię drugim Tyátyreńczykom/ ktorzykolwiek nie máią they náuki/ áni poználi głębóści łzátáńłkich [profunda Satanae]/ [...] nie włóžę ná was inego brzemienia. BibRadz Apoc 2/24; RejAp 32, 32v; WujNT Apoc 2/24.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (4) : *Mymer*¹ 36; Baratrum, *Wielka głębokość/ Piekłó. Mącz 23b; Profunditas, Głębokość. Mącz 140b; Calep 856a.*

Synonimy: 1. tonia, toń; 2. środek, wnętrze; a. bezdenność, odchłáń, przepaść, przezgruncie; a. doł, piekłó, odchłáń; 4. wielkość; 5. mądrość.

Cf 2. GLĄB, GLEBIA, GLEBINA, GLEBOCZ, GLEBOŚĆ

AL